

Anna Rajchel

Politechnika Opolska

„NAUKA KLUCZEM DO SUKCESU” – PROGRAM ROZWOJOWY LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH OPOŁA I JEGO WPŁYW NA WYBORY ZAWODOWE MŁODZIEŻY

Wprowadzenie

Wybór szkoły wyższej i zawodu jest jedną z najważniejszych i często najtrudniejszych decyzji jaką musi podjąć młody człowiek u progu dorosłości. Uczniowie nie zawsze potrafią odpowiedzieć na pytania dotyczące ich przyszłości zawodowej, szans na rynku pracy, nie potrafią dokładnie sprecyzować, czym chcieliby się zajmować i co sprawiałoby im największą satysfakcję. Są to realne problemy młodzieży i szkoły, która powinna wyposażyć uczniów w niezbędną wiedzę i umiejętności pozwalające im na swobodnie poruszanie się po lokalnym, krajowym i europejskim rynku pracy, rozpoznać ich predyspozycje zawodowe i pomóc zaplanować ścieżkę kariery zawodowej. Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty system ten powinien w szczególności przygotować uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia oraz zapewnić warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień¹. Zapis ten koresponduje z § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 roku „w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach”, zgodnie z którym pomoc taka jest udzielana uczniom m.in. w formie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i karie-

¹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425 z późn. zm.

ry zawodowej – w przypadku uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych². Predyspozycje zawodowe badane przez doradców zawodowych, wiedza, umiejętności, zainteresowania, opinia rodziców, rówieśników, programy i projekty realizowane przez szkoły oraz zdolności młodych ludzi to tylko niektóre elementy decydujące o wyborach zawodowych młodzieży.

Celem artykułu jest przedstawienie, w jaki sposób realizacja przez licea Opola projektu edukacyjnego „Nauka kluczem do sukcesu” – program rozwoju liceów ogólnokształcących Opola wpłynęła na rozwój predyspozycji zawodowych młodzieży i ich decyzje związane z dalszym kierunkiem kształcenia.

Jan Amos Komeński, filozof oraz pedagog, uważał, że „całe życie jest szkołą”. Czas spędzony w niej oraz pokonywanie kolejnych poziomów edukacji powinien być przeznaczony na poznawanie siebie, rozpoznawanie swoich umiejętności, określanie mocnych i słabych stron, poznawanie kierunków kształcenia proponowanych przez szkoły wyższe. Pomagają w tym nauczyciele, szkolni doradcy zawodowi, pedagogowie i psychologowie, osoby często zaangażowane w realizację szkolnych programów i projektów edukacyjnych.

1. Wyzwania dla edukacji w wybranych dokumentach

Dokument „Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015” stanowi, że edukacja na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym powinna umożliwić młodzieży zaistnienie na rynku pracy. Ma temu służyć m.in. nauka języków obcych, uczenie przedsiębiorczości i innowacyjności, upowszechnianie umiejętności informatycznych itd. Większy nacisk położony będzie na wzrost umiejętności z obszaru przedmiotów ścisłych³. Strategia podkreśla także znaczenie uczenia się przez całe życie. Młodzi ludzie powinni uświadomić sobie, że zmiana zawodu, nabywanie nowych umiejętności, zdobywanie uprawnień, udział w kursach, szkoleniach, konferencjach naukowych i wolontariacie coraz bardziej popularnym w szkołach jest normalnym zjawiskiem. Jeden zawód, jeden kierunek studiów i znajomość jednego języka obcego już nie wystarcza, by znaleźć zatrudnienie. Uczniowie obserwując losy zawodowe swoich rodziców, bliskich, znajomych mają świadomość zmian zachodzących na rynku pracy. Ale dla nich na tym etapie życia jest to często tylko teoria. Każdy nauczyciel czy szkolny doradca zawodowy, który obserwuje losy młodzieży wie, że wizja i marzenia związane

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Dz.U. 2010, nr 228, poz. 1487 z późn. zm.

³ *Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007, s. 54.

z przyszłością zawodową uczniów boleśnie zderzają się z rzeczywistością już dorosłych i wykształconych ludzi. Również na taką sytuację powinna przygotowywać współczesna szkoła.

Program „Uczenie się przez całe życie” przyjęty przez Parlament Europejski i Radę 15 listopada 2006 roku, którego realizację zaplanowano na lata 2007-2013, to kolejne przedsięwzięcie w obszarze edukacji. Program promuje m.in. naukę języków obcych, mobilność, dialog międzykulturowy, integrację europejską. „Uczenie się przez całe życie” obejmuje wszystkie rodzaje i poziomy kształcenia i szkolenia⁴.

Dokument „Polityka oświatowa Miasta Opola na lata 2011-2015” ustanowił standardy edukacyjne dla szkół ogólnokształcących, do których zalicza się m.in. wszechstronny rozwój intelektualny uczniów, współpracę ze środowiskiem naukowym i kulturalnym, współpracę z opolskimi szkołami wyższymi oraz realizację programów i projektów edukacyjnych⁵.

„Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013” wskazuje, że w latach 1999-2006 pod względem liczby zaakceptowanych projektów najwięcej z nich przyjęto z obszarów: przedsiębiorczość, innowacje, drogi oraz edukacja⁶. Nowoczesna baza dydaktyczna, profile kształcenia odpowiadające potrzebom rynku pracy, nauczanie języków obcych, dostęp do doradców zawodowych to wszystko ma pomóc młodzieży w podjęciu decyzji związanych z edukacją i karierą zawodową. Współczesna szkoła musi być atrakcyjna dla dzieci, młodzieży i dorosłych tym bardziej, że oprócz funkcji dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej, socjalizacyjnej powinna również rozpoznać talenty, słabości i zainteresowania uczniów.

2. Realizacja programu „Nauka kluczem do sukcesu” i jego wpływ na rozwój predyspozycji zawodowych młodzieży

Zgodnie z teorią Johna L. Hollanda, predyspozycje zawodowe są „[...] pochodną stylu dostosowywania się jednostki do wymagań środowiska społeczno-zawodowego, specyficznych doświadczeń życiowych, internalizacji norm i wartości. Predyspozycje kształtują się zatem na bazie cech wrodzonych oraz indy-

⁴ Zaproszenie do składania wniosków 2012 – EAC/27/11 Program „Uczenie się przez całe życie” (LLP). eur-lex.europa.eu

⁵ *Polityka oświatowa Miasta Opola na lata 2011-2015*. Opole 2011, s. 28.

⁶ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*. Opole 2007, s. 83.

widualnego przebiegu życia jednostki”⁷. W szkole ponadgimnazjalnej pierwszym czynnikiem decydującym o wyborach zawodowych młodzieży są zainteresowania. Realizacja projektu „Nauka kluczem do sukcesu” – program rozwoju liceów ogólnokształcących Opola umożliwił uczniom uczestniczenie w przedsięwzięciach rozwijających ich pasje, zainteresowania, talenty. Ułatwił decyzje związane z wyborem szkoły wyższej i dalszej drogi kształcenia, ujawnił predyspozycje zawodowe młodzieży.

Projekt „Nauka kluczem do sukcesu” to drugie po „Via ad Artes” przedsięwzięcie skierowane do młodzieży sześciu liceów ogólnokształcących stolicy województwa. Wykaz szkół oraz liczbę uczniów uczestniczących w programie przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Nazwy szkół i liczba osób biorących udział w projekcie

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów biorących udział w programie
1	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr I im. M. Kopernika w Opolu	250
2	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr II z Oddziałami Dwujęzycznymi im. M. Konopnickiej w Opolu	107
3	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr III z Oddziałami Dwujęzycznymi im. M. Skłodowskiej-Curie w Opolu	90
4	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr IV im. K. Gzowskiego w Opolu	84
5	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr V im. Prymasa Tysiąclecia S. Kardynała Wyszyńskiego w Opolu	291
6	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr VI im. Generała L. Okulickiego „Niedźwiadka” w Opolu	70
Suma		892

Źródło: Opracowano na podstawie materiałów otrzymanych z Wydziału Oświaty w Opolu.

Projekt realizowany był w ramach POKL, Priorytet IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałania 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych.

⁷ *Kwestionariusz predyspozycji zawodowych*. Red. M. Kulesza i E. Kos. Łódź 2010, s. 22. www.rozpoznawanie-predyspozycji.uni.lodz.pl

Realizacja projektu to okres dziewięciu miesięcy od października do lipca 2011 roku. Jego wartość to 500 000,00 PLN. Wnioskowane dofinansowanie wyniosło 100% jego całkowitej wartości⁸.

Celem głównym projektu było wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów w liceach ogólnokształcących Opola oraz podniesienie jakości procesu kształcenia w tych szkołach. Cele operacyjne to m.in. umożliwienie uczniom liceów ogólnokształcących wyboru ścieżki edukacyjnej i zawodowej zgodnie z predyspozycjami, podniesienie umiejętności młodzieży w zakresie kompetencji kluczowych, wzbogacenie procesu nauczania o nowe innowacyjne formy nauczania⁹. Liczba dodatkowych godzin zrealizowanych w ramach projektu wyniosła 2288 zajęć dydaktycznych, w tym wyrównawczych, kompetencyjnych, zajęć w zakresie doradztwa zawodowego i wsparcia psychologicznego oraz wdrażania innowacyjnych form nauczania¹⁰. Zajęcia praktyczne odbywały się m.in. w laboratoriach Uniwersytetu Opolskiego. Warsztaty i ćwiczenia prowadzili nauczyciele akademicy.

W tabeli 2 przedstawiono wybrane działania zrealizowane przez licea ogólnokształcące Opola w ramach projektu „Nauka kluczem do sukcesu”.

Tabela 2

Wybrane działania zrealizowane przez szkoły licealne w ramach projektu

Lp.	Nazwa szkoły	Wybrane elementy programu rozwojowego
1	2	3
1	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr I im. M. Kopernika w Opolu	<ul style="list-style-type: none"> – dodatkowe zajęcia pozalekcyjne z matematyki – innowacyjne zajęcia z fizyki, chemii, biologii, geografii – doradztwo edukacyjno-zawodowe
2	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr II z Oddziałami Dwujęzycznymi im. M. Konopnickiej w Opolu	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój wiedzy i umiejętności kluczowych z matematyki, chemii i fizyki – wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania z matematyki, fizyki, chemii – doradztwo zawodowe
3	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr III z Oddziałami Dwujęzycznymi im. M. Skłodowskiej-Curie w Opolu	<ul style="list-style-type: none"> – zajęcia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie nauk przyrodniczych: biologii, chemii, fizyki – zajęcia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie matematyki na poziomie podstawowym i rozszerzonym – doradztwo zawodowe

⁸ „Nauka kluczem do sukcesu”. www.opole.pl

⁹ Ibid.

¹⁰ Na podstawie materiałów otrzymanych z Wydziału Oświaty w Opolu.

cd. tabeli 2

1	2	3
4	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr IV im. K. Gzowskiego w Opolu	– dodatkowe zajęcia w zakresie nauk matematyczno- -przyrodniczych i/lub przedsiębiorczości – poradnictwo i doradztwo edukacyjno-zawodowe
5	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr V im. Prymasa Tysiąclecia S. Kardynała Wyszyńskiego w Opolu	– zajęcia fakultatywne i wyrównawcze z biologii, chemii, geografii, fizyki, matematyki – doradztwo zawodowe
6	Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr VI im. Generała L. Okulickiego „Niedźwiadka” w Opolu	– zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz warsztaty z przedmiotów: matematyka, fizyka, chemia, biologia, ICT, język rosyjski, angielski, niemiecki – doradztwo zawodowe

Źródło: Ibid.

Młodzież sama podejmowała decyzje, w jakich modułach, zajęciach, warsztatach chciała uczestniczyć. We wszystkich szkołach główny nacisk położono na rozwój umiejętności, zdolności i zainteresowań w zakresie przedmiotów ścisłych oraz języków obcych. Innowacyjne, efektywne i skuteczne nauczanie tych przedmiotów nawiązuje do kompetencji kluczowych ustanowionych zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 grudnia 2006 roku „w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”. W projekcie realizowanym przez licea ogólnokształcące Opola wyeksponowano następujące kompetencje kluczowe: porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne.

We wszystkich szkołach uczniowie zostali wsparci opieką doradcy zawodowego, który pomagał zaplanować ścieżkę kariery zawodowej zgodnie z predyspozycjami, zainteresowaniami i ambicjami młodzieży. Spotkania i warsztaty z doradcą zawodowym to także obalanie stereotypów dotyczących płci i zawodów.

W lipcu 2011 roku podsumowano realizację projektu. Pod koniec czerwca uczniowie klas III poznali wyniki z egzaminu dojrzałości. Dla nich rozpoczął się kolejny etap związany z rekrutacją do szkół wyższych. Tabela 3 przedstawia wybrane przez uczniów klas III, którzy uczestniczyli w projekcie kierunki kształcenia. Dane pochodzą z trzech liceów ogólnokształcących Opola¹¹.

¹¹ Nie wszystkie licea ogólnokształcące prowadzą statystyki związane z losami absolwentów.

Tabela 3

Wybrane przez młodzież kierunki kształcenia

Wybrane kierunki kształcenia	Liczba osób
Biotechnologia	33
Ekonomia	31
Pedagogika	21
Budownictwo	15
Administracja	15
Psychologia	14
Zarządzanie i Inżynieria Produkcji/Zarządzanie	13
Informatyka	11
Logistyka	10
Finanse i rachunkowość	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów otrzymanych ze szkół.

Największą popularnością wśród młodzieży cieszyła się biotechnologia, następnie ekonomia i pedagogika. Absolwenci najczęściej wybierali szkoły wyższe znajdujące się na terenie Opola oraz uczelnie z województwa dolnośląskiego.

Pod koniec realizacji projektu wszyscy uczniowie (kl. I-III) z sześciu liceów ogólnokształcących Opola wypełniali ankietę złożoną z kilkunastu pytań. W tabeli 4 znajdują się wybrane pytania oraz udzielone przez młodzież odpowiedzi.

Tabela 4

Wybrane pytania z ankiety podsumowującej projekt „Nauka kluczem do sukcesu”

Pytanie	Odpowiedzi	Suma
1. Czy proponowane w szkole zajęcia w ramach realizacji Projektu spełniają Twoje oczekiwania?	a) znacząco	407
	b) w pewnym stopniu	356
	c) minimalnie	39
2. Czy zajęcia organizowane w ramach realizacji Projektu przyczyniły się według Ciebie do nabycia dodatkowej wiedzy teoretycznej?	a) tak	717
	b) nie	85
3. Czy Twoim zdaniem zajęcia organizowane w ramach realizacji Projektu pomogą ci pomyślnie zdać egzamin dojrzałości?	a) znacząco	339
	b) w pewnym stopniu	393
	c) minimalnie	70
4. Czy Twoim zdaniem realizowany projekt przyczynił się do uzupełnienia brakującej wiedzy szkolnej?	a) tak	542
	b) nie	102
	c) nie mam zadania	158

Źródło: Na podstawie informacji otrzymanych z Wydziału Oświaty w Opolu.

Projekt „Nauka kluczem do sukcesu” realizowany przez licea ogólnokształcące Opola został pozytywnie oceniony przez młodzież. Uczniowie docenili innowacyjne formy nauczania, warsztaty, zajęcia w plenerze, spotkania z naukowcami. Realizacja projektu przyczyniła się także do wyposażenia szkół w sprzęt niezbędny do przeprowadzenia zajęć. Niektórzy uczniowie po raz pierwszy mogli uczestniczyć w tego typu przedsięwzięciu. Warsztaty prowadzone przez szkolnych doradców zawodowych i doradców zawodowych zatrudnionych w OHP pomogły młodzieży w zaplanowaniu ścieżki kariery zawodowej, poznaniu predyspozycji zawodowych oraz warunków związanych z rekrutacją do wybranych szkół wyższych.

Podsumowanie

Paul D. Tieger i Barbara Barron-Tieger autorzy podręcznika „Rób to, do czego jesteś stworzony” na podstawie wielu lat pracy i doświadczeń zauważyli, że tajemnica satysfakcji zawodowej leży w wykonywaniu tego, co się lubi najbardziej¹². Młodzież ponadgimnazjalna nie zawsze potrafi jednoznacznie powiedzieć z jakim kierunkiem studiów chciałby związać swoją przyszłość. Kiedy nie zna się swoich predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron wybory takie często okazują się błędne, pochopne i przypadkowe. Realizacja projektu „Nauka kluczem do sukcesu” umożliwiła uczniom uczestniczenie w takich zajęciach, które ich najbardziej interesują, pozwalają poznać swoje umiejętności i zdolności. To także możliwość uczenia z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Działania zrealizowane w ramach projektu na pewno nie udzieliły odpowiedzi na wszystkie pytania młodzieży związane z karierą zawodową, ale na pewno dały jej czas na podjęcie decyzji związanych z wyborem szkoły wyższej i kierunku kształcenia. Rozwijanie kompetencji kluczowych i związanych z nimi umiejętności to przede wszystkim dobrze zdany egzamin dojrzałości i szansa na podjęcie satysfakcjonujących studiów nie tylko w Polsce, ale również w krajach Unii Europejskiej. Zajęcia z doradcą zawodowym uświadomiły młodzieży, że wybór kierunku kształcenia nie może być podyktowany modą czy przypadkiem. Temu służyły warsztaty dotyczące zasad tworzenia CV i listu motywacyjnego. Świadomy wybór zawodu zgodnie z predyspozycjami zawodowymi to szansa na efektywne i satysfakcjonujące zatrudnienie.

¹² P.D. Tieger, B. Barron-Tieger: *Rób to, do czego jesteś stworzony*. Warszawa 1999, s. 21.

**„EDUCATION THE KEY TO SUCESS” – SECONDARY SCHOOLS
DEVELOPMENT PROGRAM IN THE CITY OF OPOLE AND ITS IMPACT
FOR PROFESSIONAL CHOICES OF YOUNG PEOPLE**

Summary

In the school year 2010/2011 „Education the key to success” – secondary schools development program in the city of Opole has been carried out in six secondary schools in the Opole Region. Its main goal was to align educational chances among students of the secondary schools, spread out in the city, and to increase the quality of educational process in such schools.

The article presents main assumptions of the project and further stages of the students development. The object of special interest is the analysis to what extent the form of the project and employment of certain modules affect the aptitudes of the youth, development of their skills, abilities and talents.

Key words: educational project, aptitudes, higher education